

Dr. Györök Ferenc vezérőrnagy, az első parancsnok¹

NÉMETH Zsolt²

A belügyminisztérium vezetése 1970 elején döntötte el, hogy az addigi kétéves rendőrtisztképzést főiskolai szintre emeli, hogy a kor követelményeinek megfeleljen. Rövid keresgélés után, miután Kertész Imre nem vállalta a feladatot, a Budapesti Rendőr-főkapitányság vezetőjének bűnügyi első helyettesére esett a választás, hogy a Rendőrtisztképző Akadémia, a méltán népszerű RAK értékeit megőrizve az új intézményt megszervezze és beindítsa. Vajon miért ő lett a jelölt, milyen tulajdonságai tették alkalmassá arra, hogy azután több mint másfél évtizedig sikeresen parancsnokoljon az Isteni Szeretet Leányai nevű apácarend egykori, Széchenyi-hegyi fellegrárában? Györök Ferenc egy alkalommal – pályája emlékeit felidézve – azt írta, hogy „életem legszebb éveit a Rendőrtiszt Főiskolán töltöttem”. A kijelentés tartalmát akarjuk megismerni, amikor a személyzeti nyilvántartás száraz adatai és Györök Ferenc személyes emlékei segítségével felrajzoljuk ennek a pályaképnek a vázlatát.

A II. világháború végén kibontakozó új társadalmi rend – egy kelet-közép-európai – karrierje bontakozik ki előttünk. A tehetséges, szorgalmas, vidéki fiatalember és a kor egymásra találtak. Az új rendnek szüksége volt a hozzá hasonló törekvő, a megismerést, a tanulást élete végéig programszerűen nemcsak kötelességként, hanem örömforrásként is élvező, elkötelezett és szorgalmas fiatalokra, neki pedig az új világ nyitott teret az önmegvalósításra. Nem főiskola-parancsnoknak készült már kora gyermekkorában, és talán nem is rendőrnek, az élet és a személyiség kölcsönösen formálták egymást. Mi már csak a végeredményt ismerjük: az iskolateremtő szervezőt, a sikeres intézményvezetőt, a bűnözés törvényszerűségeit kutató kriminológust, a nagyszerű pedagógust, akire oktatók és az oktatómunkát kiszolgáló nélkülözhetetlen alkalmazottak, de mindenekelőtt egykori főiskolai hallgatók ezrei emlékeznek jó szívvel és hálával. Tisztában vagyunk azzal, hogy Magyarország legújabbkori rendszerváltása valóságos társadalmi forradalmat jelentett, hogy mindannyian érintettek vagyunk, és hogy tudásunk hézagai, és a történelmi távlat hiánya folytán nem vagyunk abban a helyzetben, hogy tárgyilagosan értékeljük közelmúltunkat, ezzel nem is kiséreltezzünk. Mindenesetre közéletünk viharai nyomán érlelődik a közmegegyezés, hogy mai normáink csak óvatosan alkalmazhatók a szocializmus évtizedeiben élők

¹ Németh Zsolt: Dr. Györök Ferenc vezérőrnagy, az RTF alapító parancsnoka. In *Tanulmányok Györök Ferenc tiszteletére a rendészeti felsőoktatás köréből*. Budapest, RTF, 2006. 13–17. tanulmányban megjelentek felhasználásával.

² Németh Zsolt PhD. ny. r. ezredes, Nemzeti Közszerológiai Egyetem Rendészettudományi, Kar Kriminológiai Tanszék, egyetemi docens.

Zsolt Németh, PhD, ret. Police Colonel, University of Public Service, Faculty of Law Enforcement, Department of Criminology, Associate Professor.

E-mail: kriminologus@gmail.com

cselekvéseire. (Némileg igazolva érezzük magunkat többek között azzal, hogy Györök Ferencet 75. születésnapján Mádl Ferenc köztársasági elnök 2003-ban magas kitüntetésben részesítette.)

Györök Ferenc élete a Fejér megyei Alcsúton kezdődött, szakmai pályája pedig a katonai rendvédelemnél. Édesanyja a nagyapai falusi pékségben segédkezett, aztán, amikor a munkásosztály lett a korszellemnek megfelelően a „társadalom vezető ereje”, ács férjével Csepelre költöztek, a nagy gyárban hengerésznek tanult ki. Kamaszkort elhagyó nagyfiuk Alcsúton kezdte a felnőttiséget. A nagyapai örökség gyanánt kezére jutó sárga csikóval vállalt különféle munkákat, fuvarozott és szántott, amire volt szükség. A nagy fordulatot számára is, mint megannyi kortársának, a Magyar Néphadsereg hozta 1949-ben, győri alakulatánál hamarosan kiválasztották a szűrő-kutató toborzók, és rövid kiképzés után, 21 évesen, a katonai belső biztonsági szolgálat alosztályvezető-helyettese lett. Nota bene! Azokban az időkben bizony így ment ez: először megbízhatónak kellett lenni, azután jöhetett a (szak)tudás. Tudjuk, viharos idők jártak, sok mindent utólag kellett pótolni. Hősünknek például nem volt ideje érettségizni, alpműveltségét azért megszerezte a négy elemi és a négy polgári iskolai osztály abszolválásával. Tanulásban azután volt része bőven, először a pártfőiskola kellett, mivel nemcsak szorgalmas és lojális volt a fiatal Györök Ferenc, hanem tehetséges is, ezért pártmunkásként is számítottak rá. 1956 sorsfordító őszének „eseményeit”, ahogy ő nevezi, bizonyos távolságtartással, „megúsza”. Ezzel a szóhasználattal arra utal, hogy a sors kegyéből sem áldozata, sem elkövetője nem volt az „eseményeknek”.

1957 őszén végre elkezdődött az ismerkedés a bűnözés című társadalmi jelenséggel, vizsgáló lesz a Gyorskocsi utcában, majd hamarosan az újjászerveződő rendőrség egyik legfontosabb posztján találjuk, rendőrkapitány lesz a Székesfehérvári Járási Rendőrkapitányságon, ahol tényleg kitanulja a rendvédelmi szakma minden ágát. Erre elég volt számára másfél év, elégnék kellett lennie, mert ismét fordulópont következett, a moszkvai Belügyi Egyetem, jelezvén a karrier töretlenségét, vagyis a rátermettséget és szorgalmat. Ez négy évet vett igénybe, beleértve egy előkészítő évet, amikor napi nyolc órában tanultak orosz nyelvet, a rendőrség olyan legendás alakjaival együtt, mint Mérges István, Palkó Jenő vagy Süli István. 1962-ben tért haza, és az éppen megalakuló bűnügyi csoportfőnökségen a bűnügyi (BM II/I-2.) osztály vezetője lett, a csoportfőnökké avanszált Rudas György helyébe lépve. A posztra a rendőrség akkori országos vezetője, Körösi György főcsoportfőnök szemelte ki. Itt már a szakirányítás volt a fő feladat, és ekkoriban kezdődött a kutatói-publikáló pálya. Györök Ferencet, mint elméleti munkáiból kiderül, a kriminalitás egy sajátos – korspecifikus – szelete, a gyermek- és fiatalkori bűnözés érdekelte elsősorban. Éppen egy ilyen témájú, nagyobb lélegzetű tanulmányára figyelt fel az akkor budapesti rendőrfőkapitány, Sós György, és hamarosan munkatársának hívta. Így lett a főkapitány bűnügyi I. helyettese, ezt a posztot nevezik ma bűnügyi igazgatónak. Budapest bűnügyi rendőrségének szakmai irányítása vezetéstudományban jártasságot is feltételezett, később rendőr(tiszti fő) iskolájában ezt a tantárgyat oktatta. Kedves

szakterületét továbbra is megkülönböztetett figyelemmel övezte: rendszeresen részt vett a BRFK Fiatalkorú- és Gyermekvédelmi Osztály galerifelszámoló műveleteiben, számos publikációja született a rendőrségi gyermekvédelem két nagyjával, Szmétana Józseffel, illetve Mészáros Józseffel közösen.

A Rendőrtiszti Főiskola 1970-es megindulásának közvetlen előzménye tehát az iskolaszervező és iskolavezető Györök Ferenc személye vonatkozásában a négy-négy év volt az országos, illetve a budapesti bűnügyi vezetői poszton, mintegy a felkészülés ideje és terepe. A bevezetőben feltett kérdésekre Györök Ferenc a következőket válaszolja: „[A] gyakorlati munka frontján mindig fontosnak tartottam az elméleti háttérrel, meggyőződtem arról, hogy a rendőrszakmát a XX. század végéhez közeledve már nem elég ösztönösen jól csinálni, ellesve a nagy öregek tudományát, hanem tudományos megalapozottsággal és tervezéssel tanítani kell, felsőfokon.” A feladat tehát önmagában is izgalmas volt, abban a részletében is, hogy a gyakorlat helyet kapjon a döntően elméleti képzésben. Így esett meg, hogy az 1960-as évektől a rendőrség bűnügyi vezetésében részt vevő, a méltán hírnévre szert tevő óriásai a magyar bűnüldözésnek, mint a „vagyonvédelmis” Dobos János, az operatív munkát szakirányító Hajda Károly, vagy az „életes” Vedres Géza, illetve Lápos Lőrinc rendszeresen részt vettek a főiskolai oktatásban és vizsgáztatásban. A parádés névsor nem volna teljes Csiba István és Borbarát Béla nélkül, akik részint követték Györök Ferencet a BM bűnügyi osztály élén, részint pedig követték őt a Svábhegyre is mint rangos államvizsgabizottsági elnökök, továbbá helyet követel Biró Sándor neve is, aki a BRFK bűnügyi vezetői székét örökölte, majd az RTF parancsnokhelyettese is volt.

Györök Ferenc munkásságának éppen az az értéke, ami napjainkban is fő célunk: gyakorlatban helytállni képes rendvédelmi szakemberek kibocsátása, amihez tudományos háttérmunka kell. Főbb publikációi is erről szólnak:

- *A fiatalkorúak bűnözésének alakulása, okai, megelőzése a Magyar Népköztársaságban* (Nemzetközi Kriminológiai Szimpózium, 1966.)
- *A fiatalkorúak bűnözésében szerepet játszó okok és körülmények* (A fiatalkorúak bűnözéséről cikkgyűjtemény, 1966.)
- *A visszaeső bűnözés és a fiatalok. Harc a fiatalok bűnöző csoportjai ellen* (A fiatalkorúak bűnözéséről cikkgyűjtemény, 1966.)
- *Visszaeső bűnözés* (monográfia, társszerző Hajda Károly, 1969.)
- *Az irányítástudomány – vezetéselmélet – tárgya, fogalma és fejlődése* (RTF tanszékjelentés, 1978.)
- *A hivatásszeretetre és hivatástudatra nevelés a Rendőrtiszti Főiskolán* (*Kriminálpedagógiai és -pszichológiai tanulmányok*, 1984.)
- *A Rendőrtiszti Főiskola oktató-nevelő munkájának tartalmi jellemzőiről* (*Belügyi Szemle*, 1984/9.)
- *Az ifjúkori bűnözés helyzete, csoportos bűnözés, a megelőzés kérdései* (konferencia főreferátum, 1986.)
- *A szocialista kriminológia helyzete és programja* (Kriminológiai szakirodalom-gyűjtemény az állam- és jogtudományi karok számára, 1990.)

- *A magyar rendőrség a nemzetközi összehasonlítások tükrében* (A rendészet új kihívásai a XXI. sz. küszöbén, szakmai tanácskozás, 2001.)

A képzés legizgalmasabb és legígéretesebb kísérlete volt az 1980-as évek elején az általa szorgalmazott úgynevezett komplex oktatás: egy bűnözési formáció vagy jelenség körülménye egy tömb keretében különféle szempontokból, multidiszciplináris igényekkel. Az idő akkor még valószínűleg nem érett meg, ma azonban mind erőteljesebb az igény erre, például a kábítószer-probléma vagy a családi erőszak vonatkozásában. A bűnmegelőzés elmélete és gyakorlata pedig olyan komplex társadalmi összefüggést kíván meg, hogy komolyan felvetődött egy önálló bűnmegelőzési tanszék felállításának gondolata.

Györök Ferenc több írását mint aspiráns jegyzi, ami jelzi, hogy dolgozott a kandidátusi tudományos fokozat megszerzésén. Az életpálya sikerének teljességéhez valóban hiányzik a tudományos fokozat. Mi történt? Györök Ferenc a kérdésre lakonikusan csak annyit válaszol: „Lusta voltam!” Ennek azonban ma is tevékeny habitusa és életformája természetesen ellentmond. Álljon itt illusztrációként egykori titkárnőjének, az RTF Tanulmányi hivatal ma is aktív munkatársa, Érdi Tamásné, Irénke visszaemlékezése:

„A munka volt az életcélja. A főiskolát teljesen a magáénak »saját gyerekének« érezte, azért élt, éjszaka és a hétvégén is dolgozott. Nagyon sok írásos anyag készült abban az időben: javaslatok, előterjesztések, vélemények, tanácsulés anyagok, Szervezeti és Működési Szabályzat, állománytábla, tanterv, óra- és vizsgaterv, jelentések, tankönyvek, tansegédletek, tudományos írások stb. Minden anyagot átnézett, ami a főiskoláról kikerült, legyen az jelentés, vagy egy tankönyv, ami a főiskola nyomdájában készült. Éjszaka írt anyagokat, minden – a kezébe kerülő – papírra. Ami ötlete, gondolata volt, akár a szalvétára is leírta. Egyszer reggel beállított egy nagy halom kézzel írt papírral, 20 db A/4-es papír volt tűzőgéppel összetűzve, betöltötte a fél irodát, abban az időben még nem volt számítógép. Nagy munkabírást követelt meg nemcsak saját magától, hanem beosztottaitól, munkatársaitól is. Pl. az iskolabusz 16 órakor indult a főiskola területéről, mivel a '80-as években kevés embernek volt még gépkocsija, így a tanszékvezetők és a tanárok is ezzel a busszal mentek haza. Néha már elbújtak előlem, mert akinek 4 órakor kellett szólnom, hogy hívhatja őt a főiskola-parancsnok, bizony megesett, hogy csak késő este került haza az illető.”

Végül adósak maradtunk a válasszal, hogy a belügyi vezetés konkrétan miért Györök Ferencet választotta az RTF élére. A választ maga Györök Ferenc sem tudja. Abban az időben ugyanis nem pályázat és ennek nyomán valamiféle grémium kollektív véleménye nyomán lettek a vezetők, hanem a felettesek személyes döntése nyomán. Esetünkben pedig úgy történt, hogy Benkei András belügyminiszter magához rendelte a kiválasztott Györök Ferencet, és röviden közölte vele a döntést. Indokolni nem szoktak és véleményt kérni sem az érintettől, másfelől pedig nem volt „illendő” sza-

bódni, gondolkodási időt kérni vagy elhárítani. Egy ilyen személyes elhatározás pedig nyilvánvalóan feltétlen személyes bizalmat is jelentett. Györök Ferenc meséli, hogy egy alkalommal két tábornoki rangú megyei főkapitány is bepanaszolta, feljelentette, mert az általuk szorgalmazottak nem kerültek be a főiskolára. Benkei belügyminiszter azzal intette le a méltatlankodókat, hogy a felvételi szabályokat hozzáértők dolgozták ki, azokat a belügyi vezetés jóváhagyta, tehát be kell tartani, mert ráadásul nem is öncélúak. A kis történettel persze nem azt akartuk példázni, hogy a vezető kiválasztásának az a módszere jobb volna, hanem csupán azt, hogy – mint látjuk Györök Ferenc esetében – ekként is lehetett találni kiváló személyiségeket.